

การพัฒนาศักยภาพครู ในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนอุดมพัฒนศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22

Development of the Teachers' Potential in Applying the Student Care and Support System
at Udomphatthanasuksa School Under the Office of The
Secondary Education Service Area 22

ธนพงษ์ ศักดิ์ศรีวัน*

รองศาสตราจารย์ สันติวัฒน์ พันทา**

ดร.สุรพล บุญมีทองอยู่***

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) เพื่อพัฒนาศักยภาพครู ในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนอุดมพัฒนศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 โดยมีความมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 2) หาแนวทางพัฒนาศักยภาพครูในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และ 3) ติดตามและประเมินผลการพัฒนาศักยภาพครู ในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนอุดมพัฒนศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22

กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วยผู้วิจัยและครูโรงเรียนอุดมพัฒนศึกษา จำนวน 16 คน โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมโดยดำเนินการ 2 วงรอบแต่ละวงรอบ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ ขั้นการวางแผน ขั้นการปฏิบัติการ ขั้นการสังเกตการณ์ และขั้นการสะท้อนกลับ เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต แบบสอบถามแบบการนิเทศ และแบบบันทึกรายงานการประชุม การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและค่าสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพและปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
 - 1.1 สภาพ พบว่า การดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียน ครูยังไม่สามารถดำเนินการได้อย่างเต็มที่ นักเรียนยังมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ และไม่ได้รับการดูแลช่วยเหลืออย่างทั่วถึง
 - 1.2 ปัญหาพบว่า ครูขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน นักเรียนไม่ได้รับการช่วยเหลือที่ถูกต้องและเป็นระบบอย่างต่อเนื่อง
2. แนวทางพัฒนาศักยภาพครู ในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนอุดมพัฒนศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 ในวงรอบที่ 1 ใช้แนวทางการพัฒนา 3 แนวทาง ประกอบด้วย 1) การศึกษาดูงาน 2) การประชุมเชิงปฏิบัติการ และ 3) การนิเทศภายใน
3. ผลการพัฒนาศักยภาพครู ในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนอุดมพัฒนศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 ในวงรอบที่ 1 พบว่า ก่อนการพัฒนา

คำสำคัญ : การพัฒนาศักยภาพ, ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

*ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

** กรรมการบริหารหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

*** ผู้อำนวยการโรงเรียนหนองแวงวิทยานุกูล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22

กลุ่มผู้ร่วมวิจัย มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนค่อนข้างน้อยและหลังจากได้รับการพัฒนากลุ่มผู้ร่วมวิจัย มีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียนเพิ่มมากขึ้น และด้านความสามารถ พบว่า กลุ่มผู้ร่วมวิจัยสามารถดำเนินการตามระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียนทั้ง 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล) การคัดกรองนักเรียน 3) การส่งเสริมและพัฒนา นักเรียน 4) การป้องกันช่วยเหลือและแก้ไขปัญหา และ 5) การส่งต่อนักเรียน พบว่า มีผลการประเมิน ด้านการรู้จักนักเรียนรายบุคคล การพัฒนาและส่งเสริมนักเรียนอยู่ในระดับดีมาก แต่การคัดกรองนักเรียน การป้องกัน ช่วยเหลือและแก้ไขปัญหา และการส่งต่อนักเรียน พบว่า มีผลการประเมินอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่ง ยังไม่เป็นผลที่น่าพอใจของกลุ่มผู้ร่วมวิจัย จึงนำไปพัฒนาเพิ่มเติมในวงรอบที่ 2 ซึ่งหลังจากการพัฒนาในวงรอบที่ 2 พบว่า ด้านการคัดกรองนักเรียน อยู่ในระดับมาก ด้านการป้องกัน ช่วยเหลือและแก้ไขปัญหา อยู่ในระดับมากที่สุด และการส่งต่อนักเรียน อยู่ในระดับมาก ผลการประเมินโดยรวมอยู่ในระดับมาก สรุปได้ว่า การพัฒนา ศักยภาพครู ในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนอุดมพัฒนศึกษา โดยการใช้แนวทางการ พัฒนา 3 แนวทาง คือ การศึกษาดูงาน การประชุมเชิงปฏิบัติการ และการนิเทศภายใน สามารถพัฒนากลุ่มผู้ร่วมวิจัยทั้ง 16 คน ให้มีความรู้ ความเข้าใจ ในแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ส่งผลให้การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ดำเนินไปอย่างมีระบบ และมีประสิทธิภาพ นักเรียนได้รับการช่วยเหลือ แก้ไขปัญหา ได้ตรงตามความต้องการ

ABSTRACT

The purposes of this research were 1) to investigate the current states, problems in the system of care and support of the students, 2) to find out guidelines for developing the teachers' potential in the student care and support system, and 3) to follow up the system of student care and support at Udomphathanasuksa School under the Office of the Secondary Educational Service Area 22. The target group consisted of the researcher and 16 co-researchers at Udomphatthanasuksa School. The research employed two spirals of Participatory Action Research (PAR) consisting of 4 stages: planning, action, observation and reflection. The research instruments were composed of a form of interview, a form of observation, a questionnaire, a form of supervision, as well as a form of meeting minute. Data were analyzed by mean, percentage and standard deviation.

The findings were as follows:

1. The conditions and problems in the implementation of the student care and support system could be concluded:

1.1 According to the current states of the system of care and support for the students.

It was found that the teachers could not implement the system at full capacity. The students still obtained undesirable characteristics and they were found not fully taken care of.

1.2 Regarding the problems on the system of care and support for the students, it was determined that the teachers encountered a lack of knowledge and understanding on the student care and support system. The students were not correctly assisted.

2. The guidelines for the development of the system of care and support for the students at Udomphatthanasuksa School were composed of: 1) a study tours, 2) a workshop, and 3) coaching supervision.

3. With regard to the follow-up evaluation of the system of care and support students at School, it was determined that all of the teachers gained better knowledge and understanding after the intervention acquiring higher After the development the researchers gained higher knowledge and understanding The teachers were able to apply the guidelines of the system of care and support students with 5steps: 1) the knowing and acquaintances of individual students, 2) the screening of those students with problems, 3) the promotion of the student growth, 4) the prevention and solution of the students' problems, and 5) the transfer of the students to help units. It was found that the evaluation results indicated that the aspects on the knowing and acquaintances of individual students were at the high level. In case of the student screening, the protection, assistance and problem solving as well as the transfer of the students to help units were at the moderate level. The co-researchers were not satisfied with the results. These were developed again in the second spiral. The effects in the second spiral indicated that the aspect on the student screening was at the high level. The aspects on the protection assistance and the transfer of the students to help units were at the high level as a whole. This could be summarized that the teachers' competence development at Udomphatthanasuksa School through the 3 means of development including a study tour, a workshop and coaching supervision could develop all of the co-researchers to gain knowledge and understanding in the guidelines of the application on the student care and support system. This affected the system of the student care and support to be systematic and efficient. The students got the assistance in solving problems as they actually needed.

Keywords: Potential Development, Student Care and Support System.

ภูมิหลัง

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พุทธศักราช 2553 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545, หน้า 5-7) กำหนดให้การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกายและจิตใจสติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (มาตรา 6) และการจัดการศึกษาต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิ และโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปี ที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย (มาตรา 10) นอกจากนี้ การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด อีกทั้งกระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ (มาตรา 22) ในการจัดการศึกษาต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษาได้แก่ ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข (มาตรา 23) ข้อ (5) การพัฒนานักเรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญาความสามารถ มีคุณธรรมจริยธรรม และมีวิถีชีวิตที่เป็นสุขตามที่สังคมมุ่งหวัง โดยผ่านกระบวนการทางการศึกษานั้น นอกจากนี้จะดำเนินการด้วยการสนับสนุนส่งเสริมนักเรียน

การป้องกันและการช่วยเหลือแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับนักเรียนก็เป็นสิ่งสำคัญระบบการดูแลช่วยเหลือ นักเรียนเป็นการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพระบบหนึ่งที่กระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวงสาธารณสุข โดย กรมสุขภาพจิต ได้ร่วมกันวางรากฐานเพื่อการพัฒนาคุณภาพนักเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน, 2547) บุคลากรทุกฝ่ายต้องตระหนักถึงความสำคัญของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้การสนับสนุน การดำเนินงานหรือเข้าร่วมกิจกรรมตามความเหมาะสม และสม่ำเสมอ ครูทุกคนและผู้เกี่ยวข้องต้องมีทัศนคติที่ดี ต่อนักเรียนมีความสุขที่จะพัฒนานักเรียนในทุกด้าน คณะกรรมการหรือคณะทำงานทุกคนต้องมีการประสานงาน กันอย่างใกล้ชิด (กรมสุขภาพจิต, 2546, หน้า 13)

คำถามการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดคำถามในการวิจัย ดังนี้

1. สภาพและปัญหาการพัฒนาศักยภาพครูในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียน อุดมพัฒนศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 เป็นอย่างไร
2. แนวทางการพัฒนาศักยภาพครูในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียน อุดมพัฒนศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 เป็นอย่างไร
3. ผลการพัฒนาศักยภาพครูในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียน อุดมพัฒนศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 เป็นอย่างไร

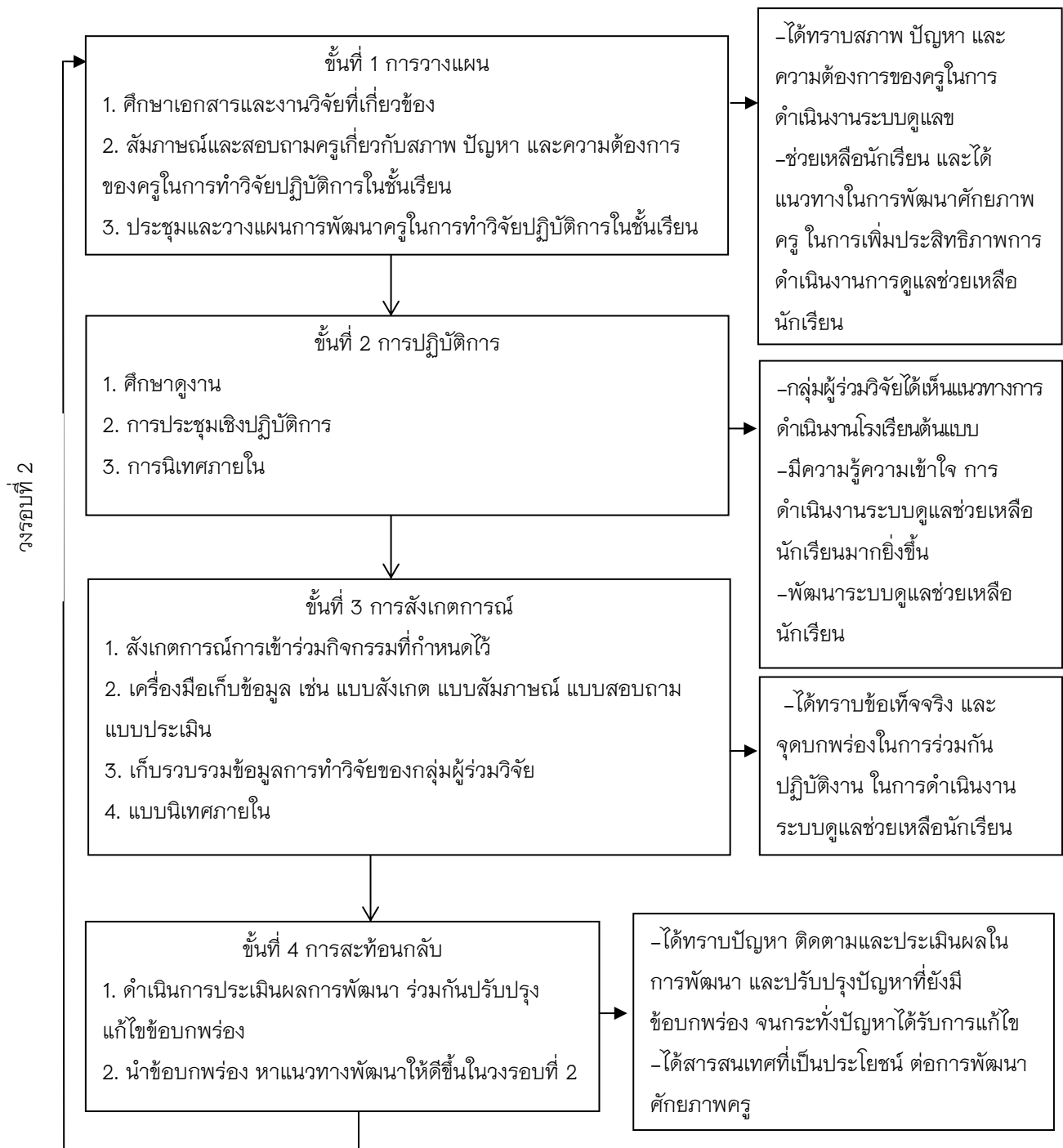
ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดความมุ่งหมายของการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงาน การพัฒนาศักยภาพครู ในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนอุดมพัฒนศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22
2. เพื่อหาแนวทางพัฒนาศักยภาพครู ในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียน อุดมพัฒนศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22
3. เพื่อติดตาม และประเมินผลของการพัฒนาศักยภาพครู ในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียน โรงเรียนอุดมพัฒนศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้สรุปกรอบแนวคิดในการวิจัย ตามแนวคิดของ Kemmis & McTaggart. (1988, หน้า 11, อ้างถึงใน องอาจ นัยพัฒน์, 2553, หน้า 301-303) โดยใช้ การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ดังภาพประกอบ 1 ดังนี้

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) เพื่อพัฒนาศักยภาพครู ในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนอุดมพัฒนศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนจำนวน 2 รอบ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้

1 ชั้นการวางแผน

1.1 กลุ่มผู้ร่วมวิจัยร่วมกันศึกษาสภาพปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนอุดมพัฒนศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 โดยใช้วิธีการดำเนินงานดังนี้

1.1.1 การศึกษา วิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนางานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีทั้งหมด 5 ด้าน คือ 1) ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) ด้านการคัดกรองนักเรียน 3) ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน 4) ด้านการป้องกัน ช่วยเหลือและแก้ไข้ปัญหา 5) ด้านการส่งต่อนักเรียน

1.1.2 ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาบุคลากร และกลยุทธ์ในการพัฒนาบุคลากร สัมภาษณ์ ผู้บริหารโรงเรียน ครูที่ปรึกษาทั้งหมดใน โรงเรียนอุดมพัฒนศึกษา นักเรียนผู้ปกครองนักเรียน และตัวแทนคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานด้วยการสัมภาษณ์และใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ซึ่งมีประเด็นคำถาม เนื้อหาเกี่ยวกับสภาพ ปัญหาการพัฒนาศักยภาพครู ในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2 ชั้นการปฏิบัติ

2.1. การศึกษาดูงานโรงเรียนตัวอย่างที่ได้จากการประชุมของคณะครูโรงเรียนอุดมพัฒนศึกษา ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ไปศึกษาดูงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนนาหว้าพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 โดยผู้วิจัยได้โทรศัพท์นัดหมายล่วงหน้ากับทางโรงเรียน พร้อมส่งหนังสือราชการจากหน่วยงาน เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการศึกษาดูงาน แล้วจึงพาคณะเข้าศึกษาดูงานในวัน และเวลาที่กำหนด

2.2 การประชุมเชิงปฏิบัติการ

จัดประชุมเชิงปฏิบัติการดำเนินการในวันที่ 5 กันยายน พ.ศ. 2557 ณ ห้องประชุมโรงเรียนอุดมพัฒนศึกษา ตั้งแต่เวลา 08.30-16.30 น. โดยผู้เข้าร่วมประชุมทั้งหมด จำนวน 16 คน โดยเชิญวิทยากรจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 คือ ดร.สุรพล บุญมีทองอยู่ ผู้อำนวยการโรงเรียนหนองแวงวิทยานุกูล และดร.ปิยะพันธ์ ชัยเสนา ตำแหน่งครู โรงเรียนดอนเสียวแดงพิทยาคม มาให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5 ด้าน

3 ชั้นการสังเกต

ผู้วิจัยได้สังเกตและเก็บรวบรวมข้อมูล โดยดำเนินการ ดังนี้

3.1 การศึกษาดูงาน เก็บรวบรวมข้อมูล โดยวิธีการสัมภาษณ์ และการสังเกต เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์

3.2 การประชุมเชิงปฏิบัติการ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสังเกตพฤติกรรมก่อนการทดสอบก่อนและหลังการประชุมเชิงปฏิบัติการ และการสอบถามความพึงพอใจเกี่ยวกับการประชุมเชิงปฏิบัติการ การพัฒนาศักยภาพครู ในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

3.3 การนิเทศภายใน เก็บรวบรวมข้อมูล โดยวิธีการเก็บจากแบบบันทึกการนิเทศของผู้นิเทศ และการสอบถามความพึงพอใจเกี่ยวกับการปฏิบัติการ

4 การสะท้อนกลับ

ติดตามและประเมินผลคุณภาพการพัฒนาการพัฒนาศักยภาพครู ในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนอุดมพัฒนศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 นำข้อมูลที่ได้จากการสังเกต การสัมภาษณ์ การสอบถาม การบันทึกการประชุม และการบันทึกการนิเทศมาวิเคราะห์อภิปราย แสดงความคิดเห็นร่วมกัน โดยกลุ่มผู้วิจัยร่วมกันพิจารณาถึงผลที่เกิดขึ้นจริงจากการปฏิบัติงานในแต่ละ

ขั้นตอน พร้อมทั้งหาวิธีการแก้ปัญหา ข้อบกพร่องของการดำเนินงาน และมีการปรับเปลี่ยนการดำเนินงาน เพื่อให้เกิดการพัฒนาดังข้างต้น

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัย ประกอบด้วย 1) ผู้วิจัย 1 คน กลุ่มผู้ร่วมวิจัย จำนวน 15 คน และ 2) กลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 23 คน
2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย 1) แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์แบบสอบถาม สภาพ ปัญหา การพัฒนาศักยภาพครู แบบประเมินงานวิจัย แบบบันทึกการสังเกต แบบบันทึกกิจกรรม แบบบันทึกการประชุม

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. แบบสัมภาษณ์ กลุ่มผู้ร่วมวิจัยผู้อำนวยการสถานศึกษา ประธานคณะกรรมการสถานศึกษา ตัวแทนผู้ปกครองนักเรียนและคณะกรรมการสถานักเรียนซึ่งเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างสภาพ และ ปัญหา เกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพครู ในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนอุดมพัฒนศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22
2. แบบสังเกต เป็นแบบสังเกตเกี่ยวกับการศึกษาดูงาน การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อการพัฒนา ศักยภาพครู ในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนอุดมพัฒนศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22
3. แบบสอบถามความพึงพอใจเกี่ยวกับการศึกษาดูงาน การพัฒนาศักยภาพครู ด้านการดำเนินงาน ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนอุดมพัฒนศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 มี 4 ตอน
4. แบบนิเทศภายในเพื่อการพัฒนาศักยภาพครู ในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนอุดมพัฒนศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ระยะเวลาในการดำเนินการระหว่าง เดือน สิงหาคม 2557-พฤศจิกายน 2557 ทำการเก็บรวบรวม ข้อมูลโดยใช้เครื่องมือที่สร้างขึ้น คือ แบบสัมภาษณ์แบบสังเกต แบบประเมิน แบบสอบถาม การประชุม เชิงปฏิบัติการ แบบบันทึกการนิเทศและแบบบันทึกการประชุม จากกลุ่มผู้ร่วมวิจัย และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับ การพัฒนาศักยภาพของครู ในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลตาม ขั้นตอนกิจกรรมการพัฒนา ดังนี้

1. การศึกษาสภาพ ปัญหา การดำเนินงานเกี่ยวกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อวางแผน การพัฒนาศักยภาพครู ด้านการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเก็บรวบรวมข้อมูลจากการประชุมครู การศึกษาวิเคราะห์เอกสารและข้อมูลที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์ผู้ร่วมวิจัยเกี่ยวกับสภาพ และปัญหา การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
2. การศึกษาดูงาน นำกลุ่มผู้ร่วมวิจัย ไปศึกษาดูงานที่โรงเรียนนาหว้าพิทยาคม ซึ่งเป็นโรงเรียน ต้นแบบระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22
3. การประชุมเชิงปฏิบัติการ ดำเนินการประชุมเชิงปฏิบัติการ แล้วเก็บรวบรวมข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติพื้นฐาน โดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ (Percentile) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัย ดังนี้

1. สภาพปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

1.1 สภาพ พบว่า ครูยังไม่สามารถดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างเต็มที่ นักเรียนมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ขาดเรียนบ่อย มาเรียนสาย ทนเรียน ขาดระเบียบวินัยไม่รับผิดชอบ การแต่งกายไม่ถูกระเบียบของสถานศึกษา

1.2 ปัญหาพบว่า ครูขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ไม่สามารถช่วยเหลือนักเรียนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงได้ นักเรียนไม่ได้รับการช่วยเหลือที่ถูกต้องและเป็นระบบอย่างต่อเนื่อง

2. แนวทางพัฒนาการเพิ่มศักยภาพ การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียน

อุดมพัฒนศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 ในวงรอบที่ 1 ใช้แนวทางการพัฒนา 3 แนวทาง ประกอบด้วย 1) การศึกษาดูงาน 2) การประชุมเชิงปฏิบัติการ และ 3) การนิเทศภายใน

3. ผลการพัฒนาศักยภาพครู ในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียน

อุดมพัฒนศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 ในวงรอบที่ 1 พบว่า ก่อนการพัฒนา กลุ่มผู้ร่วมวิจัย มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนค่อนข้างน้อย และหลังจากได้รับการพัฒนากลุ่มผู้ร่วมวิจัยมีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพิ่มมากขึ้น และด้านความสามารถ พบว่า กลุ่มผู้ร่วมวิจัยสามารถดำเนินการตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนทั้ง 5 ด้าน มีผลการประเมิน ด้านการรู้จักนักเรียนรายบุคคล การพัฒนาและส่งเสริมนักเรียนอยู่ในระดับดีมาก แต่การคัดกรองนักเรียน การป้องกัน ช่วยเหลือ และแก้ไขปัญหา และการส่งต่อนักเรียน พบว่า มีผลการประเมินอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งยังไม่เป็นผลที่น่าพอใจของกลุ่มผู้ร่วมวิจัย จึงนำไปพัฒนาเพิ่มเติมในวงรอบที่ 2 ซึ่งหลังจากการพัฒนาในวงรอบที่ 2 พบว่า ด้านการคัดกรองนักเรียน อยู่ในระดับดีมาก ด้านการป้องกัน ช่วยเหลือ และแก้ไขปัญหา อยู่ในระดับมากที่สุด และการส่งต่อนักเรียน อยู่ในระดับมาก ผลการประเมินโดยรวมอยู่ในระดับมาก สรุปได้ว่า การพัฒนาศักยภาพครู ในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนอุดมพัฒนศึกษา โดยการใช้แนวทางการพัฒนา 3 แนวทาง คือ การศึกษาดูงาน การประชุมเชิงปฏิบัติการ และการนิเทศภายใน สามารถพัฒนากลุ่มผู้ร่วมวิจัยทั้ง 16 คน ให้มีความรู้ ความเข้าใจ ในแนวทางการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ส่งผลให้การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ดำเนินไปอย่างมีระบบ และมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผลการวิจัย

จากการดำเนินการวิจัย เรื่อง การพัฒนาศักยภาพครู ในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนอุดมพัฒนศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 สามารถนำมาอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพและปัญหา การพัฒนาศักยภาพครู ในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียน โรงเรียนอุดมพัฒนศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 พบว่า

1.1 โรงเรียนอุดมพัฒนศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 มีการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน แต่ยังไม่บรรลุตามวัตถุประสงค์ ครูขาดความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ถูกต้อง และจากผลการประเมิน การสำรวจการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือ นักเรียนโดยรวม ด้านความรู้ ความเข้าใจอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}=2.29$) ด้านความสามารถในการดำเนินงานอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}=2.46$) และด้านความคิดเห็นของครูต่อระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.10$) สอดคล้องกับงานวิจัยของ สิทธิศักดิ์ อุลลาพรหม (2552, : บทคัดย่อ) ได้วิจัยการพัฒนากระบวนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนบ้านอุยนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2 พบว่า ก่อนการพัฒนาการดำเนินงานยังไม่มีรูปแบบ ไม่มีขั้นตอนในการดำเนินงานที่เป็นระบบ และไม่มี การสร้างเครือข่ายผู้ปกครอง ที่จะเข้ามาช่วยดูแล และแก้ปัญหาของนักเรียนร่วมกันกับคณะครูในโรงเรียน

2. แนวทางพัฒนาศักยภาพครู ในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนอุดมพัฒนศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 พบว่า

2.1 การศึกษาดูงานโรงเรียนนาหว้าพิทยาคม อำเภอ นาหว้า จังหวัดนครพนม เพื่อศึกษาตัวอย่างการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ผลการประเมินความพึงพอใจต่อการศึกษาดูงานโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.25$) สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547, หน้า 49-50) นำเสนอเกี่ยวกับคู่มือวิทยากรเครือข่ายระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียน โดยให้บุคลากรไปศึกษาดูงานพร้อมกับการปฏิบัติงาน

2.2 การประชุมเชิงปฏิบัติการ การพัฒนาศักยภาพครู ในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนอุดมพัฒนศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 เพื่อพัฒนาบุคลากรให้เกิดความรู้ความสามารถในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ผลการประเมินเกี่ยวกับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน หลังการประชุมเพิ่มมากขึ้น และผลการประเมินการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยรวม วงรอบที่ 1 อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.25$) วงรอบที่ 2 อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.05$) สอดคล้องกับสิริลักษณ์ สุอังคะ (2548, หน้า 24-28) นำเสนอเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูกับประสิทธิผลของสถานศึกษา การฝึกอบรมเป็นขั้นตอนหนึ่งของการพัฒนาบุคลากร เพราะเป็นกระบวนการที่ช่วยให้บุคลากรซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาองค์การให้มีความเจริญก้าวหน้าหรือบรรลุเป้าหมายได้เป็นอย่างดี

2.3 การนิเทศภายใน เพื่อให้คำปรึกษา ช่วยเหลือ ตามกำหนดการนิเทศภายในขณะที่ครูพัฒนาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนผู้นิเทศ คือผู้อำนวยการโรงเรียนอุดมพัฒนศึกษา ผลการเปรียบเทียบผลการประเมินการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน วงรอบที่ 1 และ 2 โดยรวม มีการพัฒนาเพิ่มขึ้นร้อยละ ($\bar{X}=0.60$) ซึ่งสอดคล้องกับ วัชรมา เล่าเรียนดี (2545, หน้า 138) ได้กล่าวถึง การนิเทศติดตามว่า หมายถึง กระบวนการนิเทศเพื่อการปรับปรุง และพัฒนาการเรียนการสอนในชั้นเรียนโดยตรง เริ่มต้นด้วยการพูดคุยปรึกษาหารือกันระหว่างครูกับผู้นิเทศ เกี่ยวกับวิเคราะห์ข้อมูล การให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ครูตามกระบวนการ และต่อเนืองจนกว่าจะบรรลุตามเกณฑ์ที่พึงพอใจ

3. ผลการพัฒนาศักยภาพครู ในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนอุดมพัฒนศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 พบว่า

3.1 ผลการดำเนินงานพัฒนา การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยใช้แนวทางพัฒนา 3 แนวทาง คือ การศึกษาดูงาน การประชุมเชิงปฏิบัติการ และการนิเทศภายใน พบว่า 1) ผู้ร่วมวิจัยมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5 ขั้นตอน 2) หลังการเข้าร่วมประชุมปฏิบัติการ ผู้ร่วมวิจัยมีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพิ่มขึ้น สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547, หน้า 55) ได้ให้ข้อเสนอแนะในการดำเนินงาน คือ 1) บุคลากรทุกคนตระหนักถึงความสำคัญของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 2) ผู้รับผิดชอบวางระบบ และดำเนินงานตามระบบได้อย่างมีประสิทธิภาพ 3) ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนสามารถบูรณาการเข้ากับภารกิจหลักของสถานศึกษาได้ 4) สร้างบรรยากาศการทำงานแบบมีส่วนร่วม 5) มีสารสนเทศของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 6) มีข้อมูลการนิเทศ กำกับ ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินงาน สรุปรายงาน และ 7) ประชาสัมพันธ์การดำเนินงานอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง จะช่วยให้การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1. ผู้บริหารสถานศึกษา หรือผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบ ในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ควรให้ความสำคัญกับการปฏิบัติงานและส่งเสริมการทำกิจกรรมของครูประจำชั้น และครูที่ปรึกษา และควรมีการนิเทศภายในให้ความช่วยเหลืออย่างต่อเนื่อง

1.2. ครูที่ปรึกษา ควรมีความรู้ความเข้าใจ ในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ทั้ง 5 ด้าน ในการปฏิบัติงาน ด้านการดำเนินงานการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ให้มากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรขยายเวลาในการประชุมเชิงปฏิบัติการ จาก 1 วัน เป็น 2-5 วัน และให้มีการฝึกปฏิบัติการให้ครบทุกขั้นตอน เพื่อให้ผู้เข้าร่วมประชุมปฏิบัติการมีความเข้าใจเกิดทักษะ และสามารถปฏิบัติได้จริง

2.2 ควรเพิ่มสถานที่ไปศึกษาดูงานที่เป็นตัวอย่าง เป็น 2-3 แห่ง เพื่อให้ได้รับประสบการณ์ที่กว้างขวางยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

เกตุมะณีย์ คำจันทร์.(2552).การพัฒนาศักยภาพการทำวิจัยในชั้นเรียนของครู โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์สกลนคร

สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ.วิทยานิพนธ์ ค.ม.สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

กระทรวงสาธารณสุข.(2546). คู่มือสำหรับผู้บริหารในการป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงในโรงเรียน.

กรุงเทพฯ : สำนักพัฒนาสุขภาพจิต กรมสุขภาพจิต.

กระทรวงศึกษาธิการ.(2547). การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สำหรับ สำนักงานเขต

พื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.กรุงเทพฯ:

โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์(ร.ส.พ.).

กรมสุขภาพจิต.(2546). คู่มือการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ช่วงชั้นที่ 3-4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6.

กรุงเทพฯ:สำนักงานกิจการโรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.